

PRISTUP IZGRADNJI INTEGRALNOG INFORMACIJSKOGA SUSTAVA KNJIŽNICE HAZU

DORA SEČIĆ

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb

1. UVOD

Knjižnica Hrvatske akademija znanosti i umjetnosti jedna je od najstarijih i najbogatijih knjižnica u Hrvatskoj. Po značajkama fonda pripada skupini u nas, na žalost, u pravilu javnosti neadekvatno dostupnih znanstvenih knjižnica (research library, Forschungsbibliothek), namijenjenih u prvome redu istraživačima u području humanističkih znanosti. (1) Premda je tijekom druge polovice 20. stoljeća Akademija uložila velike napore da bi otvorila svoje knjižnice široj znanstvenoj javnosti, novo, informatičko doba donijelo joj je nove teškoće. Trebalo je započeti s primjenom nove informacijske tehnologije, za što su Akademiji, ali i čitavoj hrvatskoj knjižničnoj zajednici, manjkali i stručna pomoć u okruženju i odgovarajuća namjenska financijska sredstva. I jedno i drugo sve je donedavno bilo više nego skromno.

Računalna obrada podataka našla je u Knjižnici prvu primjenu koncem osamdesetih godina (punih dvadeset godina nakon osnutka mreže OCLC u Sveučilištu Ohio, SAD), ali i tada bez izravna učinka na veću djelotvornost njezina ukupna poslovanja i nastupa u javnosti. Tako su se, npr., u njoj i dalje gomilali zaostaci u obradi, a knjižničari i korisnici mukotrpno su dolazili do informacija o novijoj građi. Zbog nedostatka odgovarajućeg projekta kojim bi bili definirani ciljevi osuvremenjivanja poslovanja i primjene informatizacije te funkcije budućega računalnog sustava, kao i zbog nedovoljne tehničke opremljenosti, dometi su informatizacije Knjižnice do 1996. godine ostali vrlo ograničeni. Sustavan rad na sređivanju stanja započeo je tek godine 1997., kada je Projekt informatizacije Knjižnice HAZU-a uvršten u Državni proračun Republike Hrvatske kao kapitalni projekt. Zato se u ovome radu prikazuju rezultati dosadašnjega trogodišnjeg rada na projektu i izlažu, u skladu sa zacrtanim planom, aktivnosti koje Knjižnica namjerava pokrenuti u neposrednoj budućnosti.

Prije nego što opišemo pothvat Knjižnice HAZU-a, istaknut ćemo da pripreme za pokretanje projekta ukupne informatizacije poslovanja informacijske ustanove zahtijevaju sustavno promišljanje temeljem strateških odluka u području ukupne organizacije njezina rada i

djelovanja u javnosti. Važno je, naime, da model koji se postavlja bude, koliko je moguće, realističan te da uzme u obzir i vanjske i unutarnje čimbenike koji utječu na djelotvornost funkcioniranja i korištenja sustava. Jer, kao što kaže D. Smith, želi li informacijska profesija podići stupanj svoje djelotvornosti, treba nastojati "što bolje razumjeti okolnosti u kojima djeluju njezini korisnici". (2) Potrebe za promjenama u unutarnjoj organizaciji izazivaju, naime, velikim dijelom i promjene u okolišu informacijske ustanove. Premda se radi o dinamičnom procesu, što otežava dugoročnija predviđanja, kratko ćemo navesti zadane vanjske i unutarnje okvire djelovanja Knjižnice HAZU-a, koji su neophodni za razumijevanje daljnjeg izlaganja.

U skladu sa *Zakonom o knjižnicama* (1997.), Knjižnica pripada skupini općeznanstvenih knjižnica u sastavu za čiji nadzor je ovlašteno Ministarstvo znanosti i tehnologije Republike Hrvatske. (3) Iz *Zakona o Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti* (1991.) proizlazi pak da se Knjižnica kao sastavni dio Akademije treba brinuti o hrvatskoj kulturnoj baštini i njezinoj afirmaciji u svijetu i sudjelovati u širenju informacija o objavljenim rezultatima znanstvenih istraživanja i umjetničkog stvaralaštva Akademije, a *Statutom HAZU* (1996.) određeno je pak da je Akademijin rad otvoren javnosti, što znači da i Knjižnica treba biti dostupna javnosti. To su bila nezaobilazna polazišta od kojih se krenulo, te je u suradnji s Ministarstvom znanosti i tehnologije Akademija pristupila izgradnji lokalne mreže i nabavi potrebne računalne opreme. Izbor za izradu programske podrške, temeljem više ponuda, pao je na zagrebačku informatičku tvrtku LabTera, s kojom je Akademija sklopila ugovor i s kojom Knjižnica do danas vrlo dobro surađuje.

Predsjedništvo Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti donijelo je u travnju 1999., na osnovi spomenutih zakona i propisa, još i *Pravilnik o radu Knjižnice*, kojim su sasvim jasno i na suvremen način određene njezine glavne zadaće. Osim redovitih zadaća koje proizlaze iz *Zakona o knjižnicama*, Pravilnikom je određeno da Knjižnica treba još obavljati i zadaće informacijsko-referalnog i bibliografskog središta te središnje knjižnice HAZU-a. U sklopu te funkcije Knjižnica uz ostalo:

- izrađuje bazu podataka *Popis izdanja HAZU*
- vodi i pohranjuje zasebnu zbirku Akademijinih izdanja
- distribuira izdanja HAZU-a partnerima u zamjeni u Hrvatskoj i inozemstvu
- zamjenom nabavlja izdanja hrvatskih i stranih znanstvenih ustanova, napose akademija znanosti, i kupuje u skladu s programima i projektima HAZU-a aktualnu znanstvenu i stručnu literaturu
- izrađuje javno dostupan računalni katalog knjiga, časopisa i druge građe
- usklađuje stručnu obradu građe u ostalim Akademijinim knjižnicama i izrađuje skupni katalog HAZU-a
- vodi Zbirku starih i rijetkih knjiga, koju pohranjuje u posebno zaštićenom trezoru
- izrađuje i održava Akademijine stranice na Internetu

- priređuje izložbe Akademijinih izdanja i druge tematske izložbe
- upravlja skladištem Akademijinih izdanja.

Tako definirane zadaće omogućuju nam sada još jasnije sagledavanje dometa koje bi trebao doseći budući informacijski sustav. Imajući na umu spomenute funkcije i zadaće Knjižnice, radeći na osnovi sustava, posebno smo uzeli u obzir

- proces rada s građom i zahtjev za optimalnim povezivanjem dijelova toga procesa
- specifičnosti obrade, pohrane i korištenja građe koja je kulturno dobro
- načelo da se korisnici glavninom pohranjene građe služe u čitaonici, a da se samo manji dio posuđuje kući
- činjenicu da je Knjižnica informacijsko-referalno i komunikacijsko središte u čijem se sastavu nalazi služba za distribuciju Akademijinih izdanja i Akademijina stranica na Internetu
- potrebu da Knjižnica postupno preuzme ulogu središta knjižničkog sustava Akademije, što znači da valja izraditi mehanizme za povezivanje njezinih knjižnica u Zagrebu i izvan njega.

2. PROJEKT INFORMATIZACIJE KNJIŽNICE

Projekt informatizacije Knjižnice HAZU-a ima četiri faze, a u skladu s planom rad bi trebao trajati četiri godine. Realizacija projekta predviđena je tako da svaka obavljena faza donese vidljivo unapređenje u poslovanju. Radovi su započeti 1997., a trebali bi biti dovršeni do konca 2000. godine.

Osnovni su ciljevi projekta definirani kako slijedi:

- racionalno povezivanje pojedinih knjižničnih djelatnosti u funkcionalno cjelovit sustav poslovanja Knjižnice, uspostava njezine integralne baze podataka i buduće umrežavanje svih knjižnica u jedinicama HAZU-a
- unapređenje dostupnosti informacija i publikacija.

Zadaće projekta koje bi trebale dovesti do ostvarenja zacrtanih ciljeva obuhvaćaju:

- uspostavu integralne baze podataka knjižnične građe
- izradu posebnih baza podataka za razne namjene (adresar akademika, adresar partnera u zamjeni, adresar korisnika i sl.)
- uspostavu potrebnih normativnih datoteka
- postupnu izradu programskih modula za sveukupno knjižnično poslovanje
- realizaciju OPAC-a Knjižnice
- pripremne radnje za izdavanje integralnog *Popisa izdanja HAZU od 1867. do 2000.* (što će uključiti konverziju staroga tiskanog Popisa izdanja)
- početak rada na izgradnji digitalne knjižnice HAZU-a.

2.1 POLAZNO STANJE I POČETAK RADA NA PROJEKTU

Budući da je Knjižnica od početka 90-ih godina za računalnu obradu knjižnične građe koristila programe izrađene na Katedri za bibliotekarstvo u Zagrebu u sustavu UNESCO-va CDS/ISIS-a, do 1997. već je raspolagala trima odvojenim bazama podataka: katalogom knjiga, katalogom periodike i bibliografijom Akademijinih izdanja. Sasvim odvojeno, korištena je još računalna podrška za rad na zamjeni Akademijinih izdanja s partnerima u zemlji i inozemstvu izrađena u CLIPPER-u. Sve su te djelatnosti tekle na međusobno nepovezanim računalima, tako da su se isti podaci o Akademijinim izdanjima u Knjižnici unosili više puta. Rad Knjižnice na bibliografiji izdanja HAZU-a prikazan je 1994. godine na Savjetovanju o primjeni kompjutera u knjižnicama u Republici Hrvatskoj. (4) Već se tada radilo o razmjerno velikoj bazi podataka koja je obuhvaćala osmogodišnju produkciju nakladničke djelatnosti Hrvatske akademije. Zbog toga je 1997. donesena odluka da se rad na izgradnji nove integralne bibliografske baze podataka započne konverzijom postojećih podataka te da osnovica novonastalog kataloga i nadalje, do daljnjega, ostane program CDS/ISIS, ali sada podešen za rad u umreženom okruženju i pod Windowsima. Postojeći program znatno je proširen sa svrhom da omogućiti izradu višerazinskih i raznorodnih računalnih zapisa te korištenje autorskih i ostalih normativnih datoteka. Najprije je zastarjela kodna stranica CP437 zamijenjena sa CP852., a potom se prišlo uređivanju starih, konvertiranih podataka.

2.2 RAČUNALNA I PROGRAMSKA OPREMA

Budući da je od početka bilo jasno da će se buduće poslovanje Knjižnice trebati događati u umreženom okruženju, prije ostalih aktivnosti uvedena je u Akademijinu palaču, u kojoj se nalazi Knjižnica, računalna Windows NT mreža. Potom je nabavljeno računalo poslužitelj (Pentium, Windows NT, UPS, Sophos) s početnom radnom memorijom 64 MB (u međuvremenu ima 128 MB) i towerom za 14 CD-ROM-ova te druga računalna oprema.

U središnjoj je knjižnici postavljeno:

- 14 mrežnih računala (Pentium, Windows NT, MS Office) s radnom memorijom 32 MB (danas 64 MB) - od kojih jedna radna stanica za korisnike u čitaonici
- 1 prijenosno osobno računalo (Pentium) za reviziju građe u spremištu i dr.
- 1 scanner opremljen s OCR programom RECOGNITA - za konverziju staroga Popisa izdanja HAZU-a, pripremu stranica HAZU-a na Internetu i dr.
- 1 mrežni laserski pisac i 5 laserskih pisaca vezanih na pojedine radne stanice
- 1 pisac za naljepnice opremljen programom NICE Label - za tiskanje naljepnica sa signaturama
- 1 barkod čitač
- uređaj za magnetsku zaštitu knjiga u otvorenom pristupu u čitaonici.

U sedam knjižnica zavoda HAZU-a (šest u Zagrebu i jedan u Zadru) postavljeno je:

- po jedno računalo (Pentium, Windows NT, MS Office) opremljeno modemom za komunikaciju s Internetom preko birane telefonske linije
- po jedan laserski pisač.

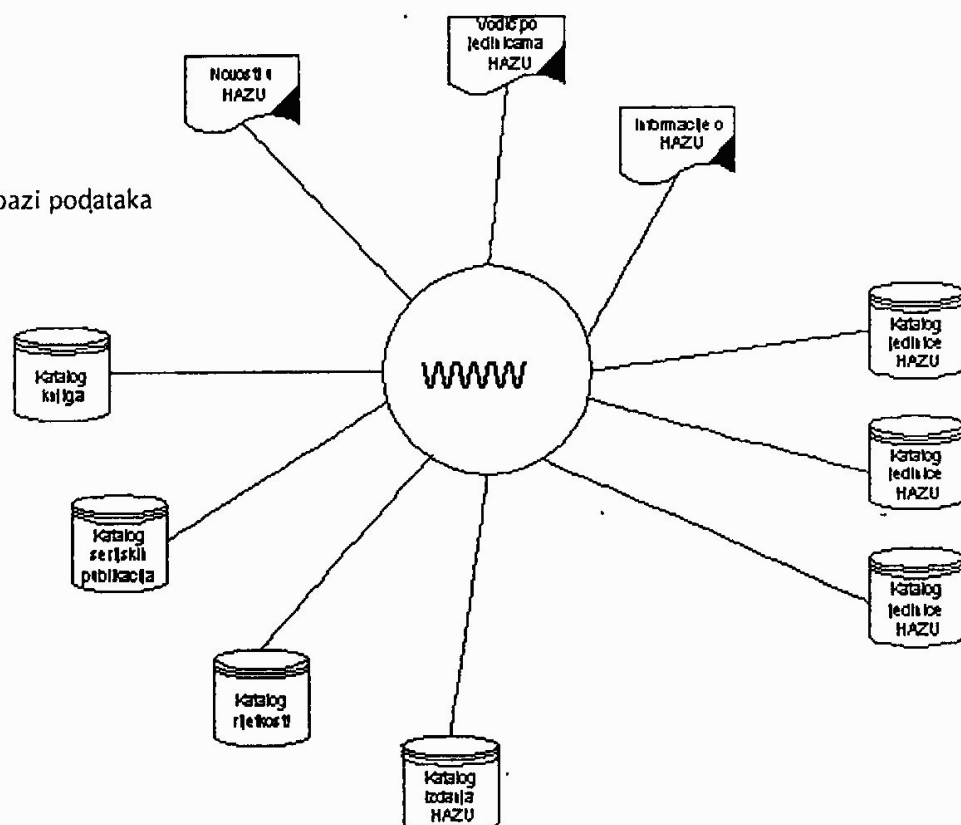
Budući da je knjižnica Strossmayerove galerije smještena u neposrednoj blizini Knjižnice HAZU-a u Akademijinoj palači, za nju je nabavljeno isto mrežno računalo kao i za središnju knjižnicu te je ona izravno vezana na poslužitelj. Ostale knjižnice znanstvenoistraživačkih jedinica HAZU-a, koje se nalaze na različitim mjestima u gradu, kao i skladište Akademijinih izdanja, koje se nalazi u zgradi preko puta Akademijine palače, povezat će se s poslužiteljem putem modema kada se izgrade nove, suvremene telefonske komunikacije. Budući da su tako opremljene knjižnice dobile vezu s Internetom, odmah je u prvoj fazi omogućeno korištenje elektroničke pošte te potrebno konzultiranje kataloga drugih knjižnica na webu. Međutim, rad na izgradnji zajedničke bibliografske baze podataka teče usklađeno, ali za sada off-line.

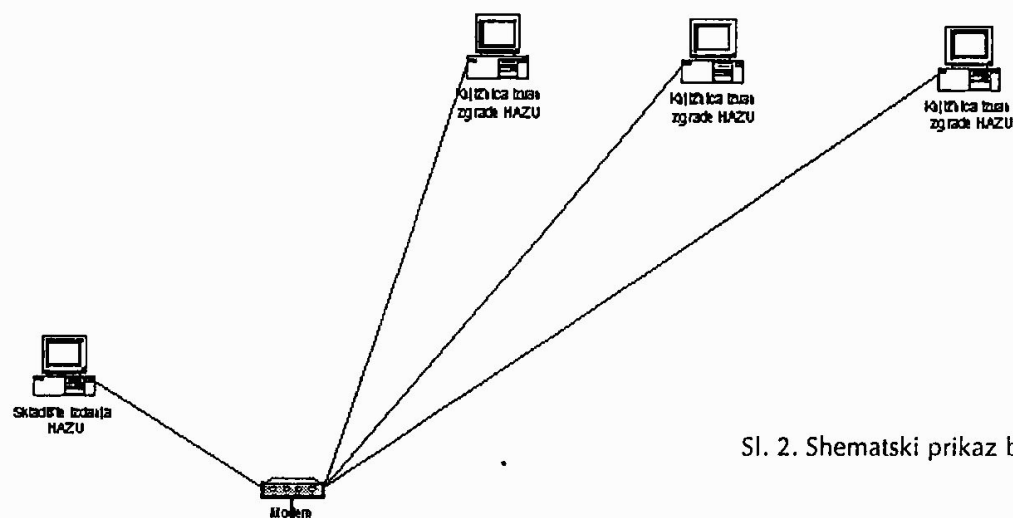
Komunikacija korisnika s knjižničnim sustavom (pretraživanje kataloga i dr.) teći će preko web-sučelja, što znači da je projektom, uz izgradnju sučelja za obradu građe i održavanje baze podataka za zaposlene u knjižnicama, obuhvaćena i izgradnja HTML kataloga odnosno web-sučelja za korisnike u lokalnoj mreži i na Internetu.

Sheme opisane mreže knjižničnog sustava HAZU-a i pristupa korisnika integralnoj bazi podataka HAZU-a, koja će biti pohranjena na poslužitelju središnje knjižnice, prikazali smo na slikama 1. i 2.

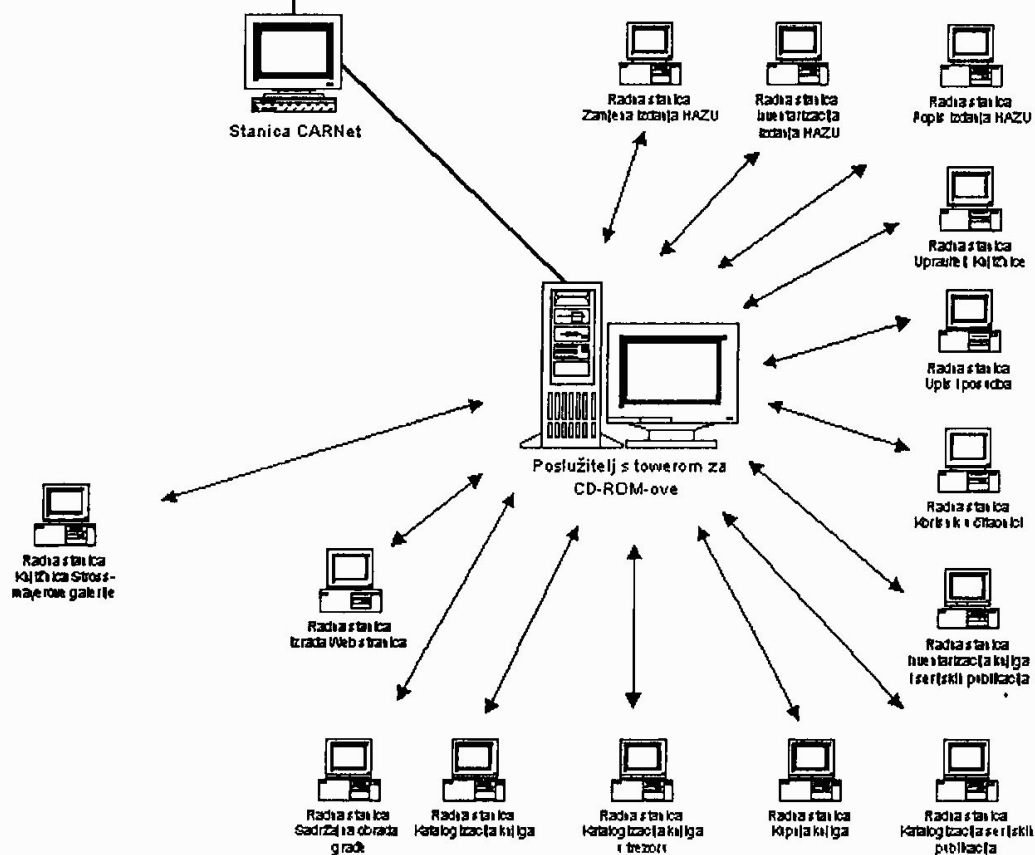
Sl. 1. Pristup korisnika integralnoj bazi podataka

HAZU: <http://www.hazu.hr>

Sl. 2. Shematski prikaz buduće mreže Knjižnice HAZU-a

2.3 DOSADAŠNJA IZGRADNJA PROGRAMSKE PODRŠKE

Kao što je rečeno, projektom je određeno da programska podrška i nadalje ostane UNESCO-
v paket CDS/ISIS te da se u njemu izrade potrebne aplikacije. Da bi se pristupilo realizaciji
postavljene zadaće, najprije su ugrubo određene četiri etape projekta. Nova oprema Knjižnice
odmah je omogućila korištenje pogodnosti operacijskog sustava Windows NT, programskog
paketa Microsoft Office i rada u novom umreženom okruženju. U suradnji s tvrtkom LabTera,
koncem 1997. započela je izrada opsežnog programa, temeljenog na znatno proširenim
UNIMARC obrascima te ISO standardima 2709 za razmjenu podataka i 2788 i 5964 za

izgradnju jednojezičnih i višejezičnih tezaurusa. Prvi je cilj bila konverzija već postojećih kataložnih zapisa i oblikovanje zajedničkog modela podataka za sve vrste građe. Prva faza, koja je trajala više od pola godine, obuhvatila je nadalje razradu zajedničkog obrasca za unos i održavanje podataka te oblikovanje zajedničkog modela za ispis podataka za sve vrste građe. Ta je faza ujedno bila i najteža, jer se trebao ustrojiti način suradnje knjižničara i informatičara, organizacija rada s poslužiteljem i sl.

U drugoj su fazi potom na nov način strukturirani podaci uspostavljenog elektroničkoga kataloga Knjižnice HAZU-a. Radi lakšeg snalaženja u podacima i dorade aplikacije za katalogizaciju, i nadalje su kao zasebne baze podataka organizirani odvojeni katalozi knjiga, periodike te Akademijinih izdanja. U bazi podataka izdanja HAZU-a, koja je sadržavala podatke o publikacijama izdanim u Akademiji nakon 1986. s podacima o člancima sadržanim u njima, podaci iz tih sadržaja pretvoreni su u samostalne zapise formirane u skladu s međunarodnim standardom ISBD(CP). Tako je izgrađena višerazinska, hijerarhijska struktura baze podataka. Tijekom druge faze projekta, kada se najviše radilo na aplikaciji za katalogizaciju, kao uzorak su za njezin razvoj korišteni podaci o izdanjima HAZU-a iz zadnjih triju godina. Na toj su maloj bazi podataka testirane sve novonastale pojedinosti u aplikaciji. A kada je rad na unosu podataka doraden do zadovoljavajuće razine, svi su podaci, koji su sada već sadržavali dvanaestogodišnju Akademijinu produkciju, spojeni u zajedničku bazu podataka. Baza podataka Izdanja HAZU-a sadrži danas više od 11.000 jedinica i nalazi se u fazi uređivanja, kako bismo je što prije preko weba mogli dati na javnu uporabu.

Drugi posebno važan zadatak, kojega smo se prihvatili u drugoj fazi, bila je uspostava normativnih datoteka koje nam sada omogućavaju povezivanje pojedinačnih baza podataka (kataloga knjiga, kataloga serijskih publikacija i kataloga Akademijinih izdanja) i na taj način ujednačavanje obrade te stvaranje pretpostavki za stvaranje integralne baze podataka.

Kada su u središnjoj knjižnici savladani glavni problemi i kada je uspostavljena početna baza podataka, započeta je suradnja s drugim knjižnicama u HAZU-u. Najprije su konvertirani katalozi knjižnica Strossmayerove galerije, Odsjeka za povijest hrvatske glazbe te Zavoda za paleontologiju i geologiju kvartara, a potom je novi program postavljen i u knjižnicama Odsjeka za povijesne znanosti, Odsjeka za arheologiju (u trećoj fazi i Zavoda za lingvistička istraživanja), koji su prije toga opremljeni računalima.

Druga je faza trajala oko godinu dana i odlikovala se intenzivnim radom na doradi aplikacije za katalogizaciju te izgradnji normativne datoteke osoba, UDK oznaka i predmetnih odrednica. Do sada su u Knjižnici HAZU-a uspostavljene normativne datoteke za osobna imena, korporativna tijela, zemljopisne pojmove, UDK, predmetne odrednice, kodove zemalja i kodove za jezike. Jasno je da se neprestano radi na njihovu pročišćavanju i unapređivanju, isto kao što se sređuju višerazinske jedinice te napose nakladničke cjeline.

Projekt je sada u trećoj fazi, koja obuhvaća ove zadaće:

- osnivanje i realizaciju baze podataka starih i rijetkih knjiga u trezoru
- rad na realizaciji OPAC-a Knjižnice HAZU-a
- izradu mehanizama za povezivanje kataloga pojedinačnih knjižnica u zajedničku bazu podataka
- izradu priručnika za obradu prema vrstama građe
- izradu uputa za krajnje korisnike.

Na starim i rijetkim knjigama još nismo počeli raditi jer do sada nismo za taj rad dobili stručno osoblje. S tim ćemo radom nastojati započeti u 2000. godini. Ostali navedeni poslovi su u toku. Nakon intenzivna rada na izgradnji aplikacije za unos i ispis podataka, slijedi uređivanje korisničkog sučelja. Pokazalo se da će to opet imati određenih sitnijih reperkusija na unos podataka jer ćemo tek stvaranjem HTML kataloga za krajnje korisnike do kraja definirati izgled kataložnih jedinica. Ali, u usporedbi s prijednim putem, to je ipak mnogo manji dio posla.

Usporedno s radom na bibliografskoj bazi podataka, tijekom treće smo faze projekta započeli izgrađivati baze podataka akademika te adresara ustanova s kojima Akademija ima organiziranu zamjenu. Baza podataka akademika koristi se za sada za distribuciju besplatnih primjeraka Akademijinih izdanja, slanje raznih obavijesti i sl., a moći će se s vremenom integrirati i u druge informacijske sustave HAZU-a. Baza podataka pak knjižnica i drugih ustanova s kojima Akademija zamjenjuje građu, koristi se za izradu popisa za distribuciju publikacija, pripremu pošiljki za ekspedit i sl. Uz te dvije baze podataka, radit će se još na bazi podataka korisnika, koja će se koristiti za sve poslove u posudbi građe i komunikaciji s korisnicima.

Suvremena bibliografska baza podataka dostupna u lokalnoj mreži osnova je za reorganizaciju ukupnog poslovanja Knjižnice i za njezino povezivanje s nakladničkom djelatnošću i skladištem. U tom se smislu sada radi na:

- prijenosu podataka iz starog programa Zamjene u novi program koji će biti povezan s bibliografskom bazom podataka Knjižnice (izdanja HAZU-a, knjige, serijske publikacije) te s općim adresarom
- informatizaciji skladišta izdanja HAZU-a, koje se također vezuje na bibliografsku bazu podataka (izdanja HAZU-a)
- izgradnji modula za inventarizaciju te kupnju knjiga (katalog desiderata).

2.4 BUDUĆI PLANOVİ

Četvrta i, prema planu, posljednja faza ovoga projekta, koja bi trebala biti dovršena do konca 2000. godine, trebala bi obuhvatiti ove zadaće:

- dovršenje i doradu aplikacija u skladu s potrebama koje će još pokazati na osnovi iskustava u primjeni
- dovršenje aplikacije za nabavu knjiga, te izrada aplikacije za upis korisnika i posudbu knjiga
- daljnju izgradnju weba Knjižnice i uspostavu njegovih veza s drugim bazama podataka u HAZU
- početak rada na retrokonverziji tiskanog popisa izdanja HAZU-a i pripremnim radnjama za izradu integralnog Popisa izdanja HAZU-a od 1867. do 2000.
- početak rada na izgradnji digitalne knjižnice HAZU-a.

Budući da je teško predvidjeti kojom će dinamikom poslovi teći i na koje će prepreke Knjižnica nailaziti, možda će dio toga ostati za iduće razdoblje. Ovim programom zacrtali smo i pojačano povezivanje knjižnica u pojedinim znanstvenoistraživačkim jedinicama u sastavu Akademije sa središnjom knjižnicom, što će u većoj mjeri također ovisiti i o raspoloživom stručnom osoblju kojim će raspolagati središnja knjižnica i knjižnice pojedinih jedinica. To je za sada jedan od ključnih problema u Akademiji. Međutim, namjera je bila da se ovim projektom postavi model funkcioniranja takve mreže, a ostalo će biti stvar budućnosti.

I na kraju želimo još samo istaknuti da sve postignuto možemo zahvaliti dobroj i intenzivnoj suradnji knjižničara i informatičara i njihovom obostranom velikom zalaganju. Koliko će na koncu korisnici biti zadovoljni postignutim rezultatima, vidjet će se, ali već sada možemo sa zadovoljstvom spomenuti da je vidljivo znatno unapređenje koje prepoznaju i naša ustanova i korisnici Knjižnice. Sigurno je da će se na izgradnji i održavanju informacijskog programa Knjižnice morati i nadalje raditi, ali ovim je projektom ipak otvoreno novo poglavlje njezine povijesti. U današnjem vremenu opće globalizacije, kada krug potencijalnih korisnika Knjižnice Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti nije više isključivo određen institucionalnom pripadnošću ili zemljopisnom udaljenošću i kada informacijske resurse samostalne Hrvatske treba na nov način učiniti dostupnima svim zainteresiranima, smatramo da će nadasve bogati fondovi Akademijine Knjižnice i njezine unaprijeđene usluge i proizvodi imati sve važniju ulogu.

Akademija namjerava Knjižnicu u dogledno vrijeme preseliti u veće, moderno preuređene prostore. Tada će zacijelo uslijediti nova organizacija rada, prema kojoj smo nastojali usmjeriti rad današnje Knjižnice u njezinim skućenim prostorima i s ograničenim mogućnostima.

BILJEŠKE

1. Prijevod naziva na na engleskom i njemačkom jeziku bio bi "istraživačka knjižnica". Usp. Carpenter, Kenneth E. Research libraries. // International encyclopedia of information and library science / ed. John Feather, Paul Sturges.

London. New York: Routledge, 1997. Str. 401-402.

2. Usp. Smith, David (1980), str. 14.

3. Usp. čl. 4. i čl. 8. Zakona.

4. Usp. Zrnić, Aco. Micro ISIS, verzija 2.3 : biblioaplikacija za izradu bibliografije izdanja HAZU. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 37(1994), 48-49.

LITERATURA

Leskien, Hermann. Ein Zeitalter für Bibliotheken: Vielfältig gewandelte Rahmenbedingungen erfordern eine tiefgreifende Neuorientierung. // Zeischrift für Bibliothekswesen und Bibliographie 44,1(1997), 1-19.

Pravilnik o radu Knjižnice Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. // Vjesnik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti 8,3-4(1999), 96-103.

Sečić, Dora. Knjižnica HAZU postaje suvremeno informacijsko-referalno i bibliografsko središte Akademije. // Vjesnik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti 8,3-4(1999), 30-31.

Smith, David. Systems thinking in library and information management. New York, etc.: K.G. Saur; Clive Bingley, 1980.

Statut Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. // Vjesnik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti 5,1-3(1996), 180-193.

Zakon o Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti. // Narodne novine br. 34/91.

Zakon o knjižnicama. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 40,3-4(1997), 205-225.